

قانون‌گذاری و قانون اساسی (۱)

کنکاشی در مبانی، کلیات و آسیب‌شناسی نظام قانونگذاری

مؤلف:

جمعی از نویسندگان

به اهتمام:

پژوهشکده شورای نگهبان

سرشناسه: فتاحی زفرقندی، علی، ۱۳۶۹ -

عنوان قراردادی: ایران. قوانین و احکام، Iran. Laws, etc.

عنوان و نام پدیدآور: قانون‌گذاری و قانون اساسی: کنکاشی در مبانی، کلیات و آسیب‌شناسی نظام قانون‌گذاری/گردآورنده علی فتاحی زفرقندی؛ به اهتمام پژوهشکده شورای نگهبان.

مشخصات نشر: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۳۲۵ ص. شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۰۶۸-۲۸-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

عنوان دیگر: کنکاشی در مبانی، کلیات و آسیب‌شناسی نظام قانون‌گذاری.

موضوع: قانون‌گذاری -- ایران -- مقاله‌ها و خطابه‌ها

Legislation-- Iran -- *Addresses, essays, lectures

قانون‌گذاری (فقه) -- مقاله‌ها و خطابه‌ها

Legislation (Islamic law)-- Addresses, essays, lectures

شناسه افزوده: شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان

رده بندی کنگره: KMH۲۵۱۶

رده بندی دیویی: ۵۵/۳۲۸

شماره کتابشناسی ملی: ۹۹۱۹۳۷۱

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

قانون‌گذاری و قانون اساسی (۱)

کنکاشی در مبانی، کلیات و آسیب‌شناسی نظام قانون‌گذاری

مؤلف: جمعی از نویسندگان

گردآورنده: علی فتاحی زفرقندی

صفحه آرا: امین مددی

ناظر فنی: سید محمد رضا سید علی‌خانی

ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان

چاپ اول: زمستان ۱۴۰۳ - تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۵۰۶۸-۰۷-۰

شابک تک جلدی: ۹۷۸-۶۲۲-۵۰۶۸-۲۸-۵

قیمت: ۱۵۰ هزار تومان

آدرس: تهران، خیابان شهید بهشتی^(ره)، خیابان سرافراز، کوچه پنجم، پلاک ۱۱

تلفن: ۰۲۱-۸۸۷۵۰۰۷۰

■———— فهرست مطالب ————■

- معیارهای تشخیص و محدودهٔ امور تقنینی و اجرایی در آراء شورای نگهبان..... ۱
سیدمحمدهادی راجی، محمد برومند
- منطقهٔ الفراغ به مثابهٔ نظریهٔ قانونگذاری..... ۲۵
حسین امینی پزوه، محسن اسماعیلی
- تأملی در نظریهٔ منطقهٔ الفراغ از منظر شهید صدر(ره) و نقدها و نقص های آن..... ۴۵
محسن اسماعیلی، محمدرضا اصغری شورستانی، رضا رشیدی
- نظریهٔ تخییر در انتخاب فتاوا در مقام قانون گذاری..... ۶۵
عبدالله حیدری، محمدجواد ارسطا، حسنعلی علی اکبریان
- تأملی فقهی در برخی ابعاد حقوق عمومی «قانون گذاری» (جامعه پذیری و سکوت).... ۹۱
سید محسن قائمی خرق
- تحلیل انتقادی بر تعاریف قانون در فلسفهٔ حقوق یوزیتویستی..... ۱۱۳
مسعود الماسی
- تطبیق فرایند تقنین در نظام جمهوری اسلامی ایران با نظریهٔ قانونگذاری به مثابهٔ برنامه ریزی در راستای اجرای قوانین الهی..... ۱۳۷
علیرضا دبیرنیا، فاطمه سادات نقوی
- مفهوم قانونگذاری در آرای فقهی و حقوقی سید محمدباقر صدر..... ۱۵۹
سید علیرضا حاتری، حامد نیکونهاد، حسین امینی پزوه
- نیازسنجی تقنینی؛ عنصری بایسته در قانونگذاری شایسته..... ۱۸۵
سید احمد حبیب نژاد، احمد تقی زاده
- نقد و بررسی تقنین آزمایشی در حوزه قانون گذاری..... ۲۰۷
امیر بارانی بیرانوند، عبدالله مختاری
- مجلس شورای اسلامی و لزوم ارزیابی تأثیرات قانون در مرحله تقنین..... ۲۳۳
علی صابری، هادی طحان نظیف

مهم‌ترین علل قابل اجرا نبودن قوانین در نظام حقوقی ایران..... ۲۵۳

محمدامین ابریشمی‌راد، نادر اسدی‌اوجاق

نادیده‌انگاری بایسته‌های تقنینی در قوانین کیفری ایران در حوزه جرائم علیه امنیت

..... ۲۷۷

سید روح‌الله عقیق، کریم صالحی، دکتر عارف برخوردار

مقدمه

قوه مقننه یکی از ارکان اصلی در نظام‌های حقوقی به شمار می‌رود و وظیفه بنیادین آن، تنظیم و تصویب قوانین است که به‌عنوان قواعد الزام‌آور، نظم اجتماعی را تأمین و حقوق افراد را تضمین می‌کند. این قوه، بازتاب‌دهنده اراده عمومی و ابزار اصلی اعمال حاکمیت مردم است. قانون‌گذاری در نظام‌های حقوقی، به‌عنوان ضامن عدالت و حاکمیت قانون، شرایط لازم برای توسعه سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را فراهم می‌آورد و از حقوق و آزادی‌های شهروندان محافظت می‌کند.

در این میان، جایگاه و اهمیت مجلس شورای اسلامی در نظام جمهوری اسلامی ایران، به‌عنوان نهادی برآمده از قانون اساسی و برخوردار از صلاحیت‌های تقنینی و نظارتی، موضوعی بنیادین و شایسته بررسی است. این قوه نماینده اراده مردم در چارچوب نظام اسلامی است و صلاحیت تقنینی و نظارتی گسترده‌ای دارد که شامل تدوین و تصویب قوانین عادی، تصویب بودجه سالانه کشور، بررسی برنامه‌های توسعه، و تأیید یا رد موافقت‌نامه‌های بین‌المللی می‌شود.

مجلس شورای اسلامی قوانین را با در نظر گرفتن چارچوب‌های قانون اساسی و موازین شرعی و رعایت مصالح و منافع عمومی باید تصویب کند و از طریق طرح سؤال از وزراء، استیضاح، تحقیق و تفحص و نظارت بر اجرای قوانین، نقش نظارتی خود را اعمال می‌کند. نمایندگان مجلس شورای اسلامی باید پاسدار حریم اسلام و نگاهبان دستاوردهای انقلاب اسلامی ملت ایران و مبانی جمهوری اسلامی باشند و همواره به استقلال و اعتدالی کشور و حفظ حقوق ملت و خدمت به مردم پایبند باشند و از قانون اساسی دفاع کنند.

مجلس شورای اسلامی نه‌تنها وظیفه قانون‌گذاری را بر عهده دارد بلکه به‌عنوان نهاد ناظر، می‌تواند رئیس‌جمهور یا وزراء را درباره عملکردشان مورد سؤال قرار دهند. این جایگاه در قانون اساسی با صراحت و دقت تبیین شده و اهمیت این نهاد را در ساختار حکومتی جمهوری اسلامی ایران نمایان می‌سازد.

این مجموعه مقالات سه جلدی با تمرکز بر «صلاحیت‌های قانون‌گذاری مجلس شورای اسلامی»، به تحلیل ابعاد مختلف این موضوع پرداخته و تلاش دارد تا ضمن واکاوی مبانی نظری و تاریخی، به تبیین فرآیند و نقش و اختیارات این نهاد در قانون‌گذاری بپردازد. اهمیت این بررسی، نه‌تنها در کشف و تحلیل نقاط قوت و ضعف موجود، بلکه در ایجاد زمینه‌ای برای بهبود کارکرد

نظام قانون‌گذاری کشور نهفته است.

در این جلد مبانی، کلیات و آسیب‌شناسی نظام قانون‌گذاری جمهوری اسلامی ایران مورد کنکاش و واکاوی قرار می‌گیرد و موضوعات مختلفی در زمینه قانون‌گذاری و نظام تقنین از جمله معیارهای تفکیک امور تقنینی و اجرایی در آرای شورای نگهبان، نظریه «منطقه الفراغ» و جایگاه آن در قانون‌گذاری، نظریه تخییر در انتخاب فتاوا برای قانون‌گذاری، ابعاد حقوق عمومی قانون‌گذاری از منظر فقهی، نقد تعاریف قانون در فلسفه حقوق پوزیتیویستی، نیازسنجی تقنینی و ارزیابی تأثیرات قانون در مرحله تقنین، نقد و بررسی تقنین آزمایشی و دلایل عدم اجرای قوانین در ایران، بایسته‌های تقنینی در حوزه قوانین کیفری و ... بررسی شده‌اند.

این اثر مرجعی تخصصی و کاربردی برای پژوهشگران، دانشجویان حقوق عمومی و کارشناسان قانون‌گذاری است که به تحلیل مبانی و کارکردهای نظام قانون‌گذاری ایران در چارچوب قانون اساسی می‌پردازد و امید است این کتاب، با گشودن افق‌های تازه در تحلیل حقوقی نظام قانون‌گذاری ایران و ارائه راهکارهای کاربردی برای بهبود آن، سهمی در ارتقای دانش حقوقی و توسعه نهاد قانون‌گذاری کشور داشته باشد.

گفتنی است مجموعه مقالات کتاب حاضر، پیش از این در شماره‌های مختلف فصلنامه علمی پژوهشی دانش حقوق عمومی توسط پژوهشکده شورای نگهبان گردآوری و منتشر شده است و اینک پس از جمع‌بندی موضوعی و تدوین در قالب یک اثر علمی منسجم به دانشجویان، پژوهشگران و صاحب نظران حقوق عمومی ارائه می‌شود. مطالب بیان شده در مقالات لزوماً بیانگر نظرات پژوهشکده شورای نگهبان نبوده و صرفاً ایده و نظرات نگارندگان آن‌ها می‌باشد.

پژوهشکده شورای نگهبان

زمستان ۱۴۰۳